

Alexandra Berková:

Temná láska, Petrov, Brno 2000

A tož to vám musím říct, jak su rád, že včil aj u nás máme tu feministickou literaturu, protože – jak říká ta moja, jako Růžena – chlapi sú sobecká prasata, co myslíjů jen na seba a nemajů pochopení pro jemnú žensků dušu, a tak je snad alespoň ta literatura dokáže trochu předělat. Takto mi to řekla, když mňa donesla do parka tu Berkovů, že abysm si ju přečětl, jak je to tam umělecky vypsáně, jaké je to utrpení být robů, a pak hybaj dom, řekla, na baráku je takovej práce a ty si tu hraješ na bezdomovca a mňa též scházáš. Tož toto mi řekla ta moja milovaná polovička, když mňa donesla do parka tu Berkovů. A měla recht, ta moja, protože ta Berková je moc fajnová, umělecká knížka, což se pozná podle toho, že je v něj moc múdrostí nacpaných na každů jednu stranu. To máte tak: sú prozaici, kteří vám vykládajů nějaký příběh, jako jak to začalo a jak to skončilo a co bylo mezi tím a kolikrát, ale ta Berková ne. Ta Berková totiž nevykládá zábavnů historii, ale bolestné stavy svej bolestnej duše, zrovna tím samým systémem, jakým to dělajů ti básníci, když píšů ty svoje řikanky, jenže tej Berkovej se to nerýmuje a taky nepíše takové ty krátké řádky, ale celé odstavce. Ale v každém tom odstavcu, v každěj větě a v každém slově je tá její malá ublížená Berková. Vím, na Ostravskej univerzitě by mňa jako studenta doktor Zelinský asi nepochválil, že jako zaměšujů vyprávěčku tej Temnej lásky s psychofyzickou Berkovů, protože to se nikdy nemá (asi na tu univerzitu už přestanu chodit, však slavný už su, tak co), ale když já si nedokážů pomoct. Já sice tu Berkovů neznám, ale já ju přímo vidím, jak – malá, útlá, subtilní děvčica – v tom mužském světě strádá, jak se nemože smířit s tím, že všici chlapi sú idioti, co nemajů ani to nejmenší pochopení pro babu, co je miluje a celů svoju já a aj lásku by jim dala, jen kdyby ju chtěli, ale oni ju nechťejů, a když ju náhodů majů, tak stejně nevědíjů, co s ňů a jen jej ubližujů. A také vidím, jak ta vypravěčka, co není Berková, těžce nese, že aj její matka v tom mužském světě je hlúpá hysterka, za což može její manžel, jako otec tej vypravěčky, co byl sobecký a cituneschopný vůl, jakož i to, že aj její bratr vůl je idiot a ona sama, něžná a subtilní, mosí žít v tlustém těle, co k ní nepatří, protože aj to je, jako celů svět, křivda. A nejhůř jí vadí to, že její manžel, jako blbý manžel tej vypravěčky, pro ňů nemá to správně pochopení a nedokáže si ju pěstovat, brát ju takovů, jaká je, tedy jako živel a přírodní katastrofu, nýbrž se ju snaží spůtat a omezit. To máte to samé, jako když někdo volá o pomoc, také furt vykřikuje to samé, protože ho nikdo neslyší. Ona by si totiž ta Berková asi ráda s někým popovídala o tom, co si ona myslí, že aby s ňů zcela súhlasil a myslel si totěž. Ale protože ti jiní si hlůpo myslíjů cosi jiného, což je vlastně strašná nespravedlnost, tak to ta Berková radši vrhá do tej knížky a jejím prostřednictvím nějakej doktorce, co by mohla být Bůh, ale na toho ta Berková stejně nevěří. A to sú nejpěknějši pasáže tej knihy, co vyvěrajů z toho, jak si to ta vyprávěčka, co není Berková, přes tu knihu a doktorku vyřizuje s tím manželem, co se s ním rozvedla, že aby se osvobodila. Ona tam fajnovo vykládá, jak ju ten sadistický, chladnokrevný manžel, co se marně pokůšá být chlap, svazuje a rafinovaně spůtává, jak jej uřezává hlavu a sekerů osekává přebytečné končetiny, jak ju do květníku tím useknutým krkem sází a zalévá tak, že ona se z toho až topí, zvláště když jako malů holku ju doma nutili dojítat všecho jídlo, protože sú chudí. Tož abyste to pochopili, on ten její muž není takový sadista, že by ju doopravdy svazoval a rafinovaně spůtával, nebo by jej fakt uřezal hlavu a do květníku tím useknutým krkem sázel a zaléval tak, že by se ona z toho až topila. To jen ona o tom tak píše! A v tom je právě to umění, že ta umělkyně nelíčí ty manželské neshody a ten rozvod, jak byl, však to zná každý, kdo se rozvádá, ale že píše to, co jako cítí, jak trpí. A ona toho cítí moc a navíc to cítí v takových uměleckých obrazech. A mosím ale uznat, že ta Berková umí trpět prima a s humorem a s nadhledem. Ono to sú vlastně takové múdrě a vtipné metafory, že aby to utrpení bylo vidět názorně. A těch uměleckých obrazů je jich tam fakt úplná spůsta, že se jeden skoro až diví, jak na to ta roba mohla přijít. Já to vidím tak, že ta Berková s sebu nosí kus papíra nebo nějaký bloček, a vždycky, když jej někdo ublíží, nebo ju napadne něco vtipného, tož to hned vrazí na ten papír. A když potom dělá tu knížku, tak ty papíry s písmenama rozstřihá na malé kůsíčky a ty pak všelijak skládá a montuje tak, aby k sobě pasovaly, jen s tím rozdílem, že to včil možná dělá s pomoců kompjůtera, protože tam to prý jde líp. Takže ta knížka je vlastně taková montáž a mozaika, takový kaleidoskop emoci a pocitů jednej baby, a když na tuto hru přistůpíte, tak si jako čtenář fakt užijete. Navíc ta knížka není moc tlustá, takže se dá

přečíst, a ty umělecké obrazy utrpení a nepochopení tam sú tak za sebu nasekané, že klidně můžete aj přeskakovat a stejně o nic nepřijdete, protože nejednú sú na jedno brdo. A ta Berkovej stíhací a montážní metoda asi aj způsobila, že se jí do tej Temnej lásky ke koncu nějak náhodú přimotaly aj kúsky z nějakej jinej knížky. Tím trochu myslím ty pasáže o feťáckej dcěři a drogách, hlavně však ty, ve kterých se spisovatelka naráz začala starat o súčasnú politiku. Ne že by tyto úryvky z jiných knih byly úplně blbé, nebo že by ta politika nebyla dostatečným utrpením na pořádnú knihu, ale zkrátka si nemožu pomoc, do tej knihy o temnej lásce jako by to nepatřilo, nebo jakoby autorka se psaním na chvílu přestala, a když znova začala, nevěděla kudy kam. Tož opakují: ta knížka je moc fajnová a všici by si ju měli přečíst. Zejména chlapům ju doporučuji, že aby viděli, jak je ženské a roby vidijú a jak by se měli chovat. To je dobře, že aj včil sú knihy, které majú tu výchovnú hodnotu. Však je to ostuda: odmalička se o nás všecy ty baby, různé ty učitelky a vychovatelky, tak starajú, že už jsme z toho úplně změkli a úplně jsme zapomněli, jak má vypadat opravdový muž. A k tomu právě slúží ta feministická literatura, která nám ukazuje, jak jako správní sexisti máme vypadat a co máme robit a že se nemusíme bát občas na ty roby húknút nebo je búchnút a psychicky potýrat, však ony to vydržíjú a ešče budú slavné, protože o tom knihy psát budú. A tož aj já jsem vzal tu Berkovej knihu jako poselstvo a ponaučení. Nechal jsem bezdomovca bezdomovcem a hned jsem se vrátil dom udělat pořádek. Nahodú byl u nás zrovna na nášťevě Jura Juráňů, tož jsem ho požádal, aby opustil ložnicu a pak jsem tej mojí, jako Burdovej, nandal tolik po papuli, že hned byla zticha a jen si lízala rány. A pak sem ju spútal, hodil do kúta a chystal se jej uříznút tu hlavu, abysem ju mohl zasadit a byl klid. Jenže pak ze mňa to počáteční nadšení tak nějak vyprchalo, a tož jsem se zvednul a šel raději s Jurú do hospody a moc dobře jsme si povykládali o tom feminizmu v literatuře, protože aj on říkal, že je rád, že už su doma, protože aj on už toho měl dost.

Ze čtenářského deníku Aloise Burdy (Tvar 2001, č. 3)

Josef Chuchma, MF Dnes, 12. 1. 2001

Ze čtyř prozaických knih, které Alexandra Berková dosud vydala, je Temná láska knihou nejosobnější a nejbolestnější. A dodejme hned, že některé partie této novely o třech částech patří k nejsilnějším, na něž lze v české literatuře posledních let natrefit.

V Temné lásce spisovatelka nezapřela svůj sklon k fragmentarizaci, nepřiběhovosti, nepopisnosti, k bujivé obraznosti, ale současně zde začala nová kapitola tvorby Alexandry Berkové, intenzivnější obrácení se autorky do sebe, respektive k sobě samé. Z nejednoho jejího publicistického textu či z interview vyplývá, že bolestným životním tématem Berkové je úplná ženská svéprávnost, identita osvobozená od psychologických mechanismů a společenských struktur přizpůsobených mužům, respektive jejich zduřelé maskulinitě - ta "řeší svět" a ženský element pojímá jen jako užitečné zázemí pro toto své Velké Dílo. Feministická angažmá, k nimž se Berková mohla občansky svobodně napřít v devadesátých letech, v Temné lásce zhodnotila literárně vcelku šťastným způsobem: autorčina sebeuvědomovací zkušenost poskytla její prozaické výpovědi razanci a čitelnost, ale také jí, spolu s otevřeně ventilovanými životními ranami, oprostila od iritujícího apriorismu a snadných návodů na řešení.

Vyzdvihl-li jsem na začátku recenze určité partie Temné lásky, pak jsem měl na mysli zejména první část novely, kde vypravěčka intenzivně evokuje atmosféru rodinného dusna, pekla příbuzenských vztahů s jejich "nezadatelným" nárokem na druhého. To muselo být Berkovou naplno prožito, dlouho bolestně zakoušeno a zde nám předkládá esenci toho všeho.